

ut sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei; ergo.

Resp. N. A. Ad 1. D. Si certi essemus nos bene orare ac perseveraturos in eadem oratione, C. si et hoc incertum sit N. Jam vero quid oremus sicut oportet nescimus, inquit Apostolus (Rom. VIII, 26).

Ad 2. D. Si filii et hæredes, quoad jus actuale, C. quoad perseverantiam finalem in tali jure, N. Addatur nos minime certo scire, utrum hic et nunc simus filii Dei, seu gratia sanctificante præditi.

Ad 3. D. Electionem vestram ad vocationem fidei, C. ad gloriam, subdividit. In spe, C. in re N.

Ad 4. D. Reposita est corona bene certantibus usque in finem, prout de se sperabat Apostolus, C. absolute N.

Ad 5. D. Inchoative, per vocationem ad fidem, et fortasse etiam per gratiam, quam supponebat Joannes inesse fidelibus, C. in re N. Et sane quot sunt, qui ad tempus credunt et diligunt, et tempore tentationis recedunt et pereunt?

ARTICULUS II. — De causis et effectu prædestinationis.

Breviter nos ab his expediemus, cum magna ex parte quæ dicenda hic essent, præoccupata jam fuerint. Hæc autem addimus ad pleniorum argumenti, de quo actum est, cognitionem.

Dum inquiritur in causas prædestinationis, sensus hujus quæstionis non est de causa physica, ac de ea quæ dicitur a priori; ut enim observat s. Thomas, p. 1, q. 25, art. 5: « Nullus fuit ita insanæ mentis, qui diceret, merita esse causam divinæ prædestinationis ex parte actus prædestinantis; sed hoc sub quæstione vertitur, utrum ex parte effectus prædestinationis habeat aliquam causam; et hoc est querere, utrum Deus præordinaverit se daturum effectum prædestinationis alicui propter merita aliqua. » De sola propterea causa morali ac meritoria agitur.

Jam recensimus circa ejusmodi causam errores pelagianorum ac semipelagianorum, nec non diversa scholasticorum placita circa prædestinationem inadæquate sumptam in ordine intentionis. Superest propterea, ut addamus causam finalem prædestinationis esse gloriam Dei, efficientem esse æternum Dei decretum, meritoriam externam, seu principalem esse merita Christi, meritoriam internam, seu secundariam, saltem quoad executionem, esse merita supernaturalia ipsius prædestinati.

Quod vero attinet ad prædestinationis effectus, notandum est, duas condiciones requiri ad hoc, ut aliquid inter prædestinationis effectus recenseri possit, 1. ut sit a Deo tanquam causa prædestinante; nisi enim oriatur a prædestinatione tanquam a causa, non potest esse ejus effectus; 2. ut cum gloria celesti connexionem habeat, et ad eam actu de facto perducat. Hinc prædestinationis effectus sunt vocatio, justificatio et glorificatio, juxta illud Apostoli (Rom. VIII): Quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, illos et

glorificavit. Inter prædestinationis effectus recensentur deinde naturalia illa bona, quæ ex speciali Dei Providentia et amore ad vitam æternam ordinantur, cujusmodi sunt ingenium, bona indoles, etc. dicente eodem Apostolo (loc. cit.): Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Recensentur demum mala poenæ; et juxta aliquos ipsa mala culpæ, seu peccata, non quidem per se et ratione sui, sed, ut aiunt, per accidens, ratione nempe subsequentium bonorum, quæ Deus sua misericordia ac virtute ex illis novit eruere, juxta illud s. Augustini (De civ. Dei, lib. XIV, cap. XIII): « Audeo dicere, superbis esse utile cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum; unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando flevit, quam sibi placuit, quando præsumpsit. Hoc dicit et sacer psalmus: Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine. Id est: ut tu eis placeas, quærentibus nomen tuum, qui sibi placuerunt, quærendo suum. » Qui plura cupit, consulat Suarez, De effectibus prædestinationis, lib. III.

CAPUT III.

DE REPROBATIONE.

Reprobatio idem est ac rejectio; definitur autem a Magistro Sentent. lib. 1, dist. XI: Præscientia iniquitatis quorundam, et præparatio damnationis eorundem. Hæc autem definitio soli competit reprobationi positivæ; quæ tres actus complectitur, permissionem culpæ, negationem gratiæ efficacis ad resurgendum ab eadem culpa, decretum damnationis. Ex quibus patet reprobationis causam proximam aliam non esse nisi peccatum. In quo magna est catholicorum omnium consensus adversus calvinistas et prædestinatianos.

Verum magna lis fervet inter theologos relate ad reprobationem negativam, num scilicet in primis detur hæc negativa reprobatio, quæ juxta aliquos consistit in Dei decreto excludendi aliquos a gloria, tanquam a beneficio indebito, ex sola sua voluntate, ante prævisum quodcumque eorum peccatum, sive originale, sive actuale; quin tamen positive addicat vel destinet quempiam ad poenas, nisi ex præviso peccato; in quo differunt a prædestinatianis (1). Juxta alios vero consistit in sola exclusione a gloria absque decreto aliquo positivo; et solum negative se habet, quatenus Deus aliquos non prædestinat ad gloriam (2). Harum opinionum fundamentum pendet

(1) De erroribus Prædestinatianorum cons. Petavius, De Incarn. lib. XII, cap. 6 et seqq.

(2) Hæc sententia communis est omnibus theologis, qui propugnant gratuitam prædestinationem ad gloriam; quam alii repetunt a peccato originali vel in se, vel saltem in radice, seu causa remota; alii a sola voluntate Dei, negative se habentis respectu non electorum, ob rationes seu motiva nobis ignota, etc. Cfr. Suarez, De reprob. lib. v, cap. 5, num. 1 et seqq. præsertim num. II.

ex sententia, quam isti theologii tuentur, de gratuita electione ad gloriam, seu ante prævisa merita gratiæ.

Qui vero adstruunt prædestinationem inadæquate post prævisa ejusmodi merita, nullam agnoscunt negativam reprobationem, quæ consistat in exclusione a gloria, sive ista fiat actu positivo sive negativo; sed contendunt neminem excludi a gloria nisi ex præviso aliquo peccato, originali quidem in infantibus decedentibus absque baptismo, actuali autem in infidelibus adultis, originali simul et actuali in infidelibus. Adeo ut unum idemque sit excludere a gloria et poenis addicere ex prævisione culpæ (1).

Attamen sive admittatur sive rejiciatur hæc negativa reprobatio, cum reprobatio positiva quæ supponit peccatum ut causam proximam, exigit causam remotam et, ut vocant, radicalem, quæ consistit tum in decreto permissivo peccati, seu non dandi gratiam efficacem ad ipsum impediendum, nec concedendi gratiam ad resurgendum a tali peccato, hic rursus disceptant theologii, unde repetenda sit hæc Dei circa reprobos agendi ratio; num scilicet a sola ejus voluntate, num a defectu gratiæ, num etiam a peccato originali, licet deleto, influente tamen ut causa remota. Ac demum, admissis etiam tribus his causis, disputant circa causam principalem, quænam scilicet ex his causis censenda sit radix, ex qua cetera profloant.

Nos, hisce domesticis concertationibus dimissis, unice incumbimus in adstruenda veritate catholica adversus prædestinatianos, tum veteres tum recentiores, qui impie contendunt Deum pro arbitrio suo homines ante quæcumque culpæ prævisionem prædestinasse ad æternum interitum. Ex quo inferunt, Deum his denegare fidem et omnem gratiam, eosque necessitate ad peccandum compellere, decipere et iis illudere; Sacramenta relate ad hos reprobos sterilia ac nuda signa esse. Ita Calvinus passim, apud Bellarminum, tom. IV, Controv. lib. II, De statu peccati, cap. III, nec non apud Petavium, De Deo, lib. X, cap. VI et seqq.

Non tamen sibi semper constitit Calvinus, prout hæreticis omnibus mos est; alibi enim videtur in peccatum originale tanquam in causam rejicere hominum, etiam fidelium, reprobationem, peccandi necessitatem, aliaque nuper recensita. Huic posteriori sententiæ Jansenius subscribit; subscribunt pariter recentiores calvinistæ, gomaristæ nuncupati, ut patet ex actis synodi Dordrechtanæ (2). Qui primæ sententiæ Calvinii adhærent antelapsarii vocantur; qui postea

(1) Cfr. Petav. De Deo, lib. x, cap. 3 et 4, ubi ex Scriptura atque ex patrum græcorum et latinorum communi doctrina ostendit, Deum velle omnes homines salvos fieri voluntate efficaci, licet conditionata; Deum omnes diligere, odisse neminem; omnibus gratiam dare, nullam esse reprobationem mere negativam; amorem et odium Dei intelligendum esse de præsentis hominum statu; non posse baptizatos propter massæ vitium et peccatum originale reprobari.

(2) Part. 1, sess. 99, p. 268, apud Petav. De præd. lib. x, cap. 2, § 15.

riorem sequuntur, postlapsarii seu superlapsarii auctores.

PROPOSITIO. — Impium est asserere Deum ex solo beneplacito aliquos homines positive reprobasse, atque æternis suppliciis destinasse, absque prævisi peccati prævisione.

Impia enim censi debet sententia, quæ aperte repugnat Scripturæ, traditioni universæ, ipsique sanæ rationi. Talem vero esse Calvinii ac prædestinatianorum sententiam, sic ostendimus: Scriptura in primis hæc tradit: Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione vivorum, ut Sap. I, 15; ac ibid. XI, 25, rationem addit, sic Deum alloquens: Diligis omnia, quæ sunt, et nihil odisti eorum, quæ fecisti. Docet præterea Scriptura, Deum nolle aliquos perire (II Pet. III, 9); nolle mortem impii, sed ut magis convertatur et vivat (Ezech. XVIII, 23); ergo a fortiori Deus neminem reprobat ac poenis æternis destinat absque prævisione peccati. Tertio denique Scriptura nullam unquam aliam causam assignat tum iræ et indignationis Dei, tum æternæ damnationis, præter peccatum. Apostolus enim ait (Rom. II, 8 et 9): « Iis, qui sunt ex contentione, et non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum: » et Christus (Matth. XXV, 41): « Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare; » ergo ex verbis Christi unica ratio, cur in istos reprobos damnationis seratur sententia, est neglectus honorum operum, ad quæ ipsi tenebantur.

Patres unanimi consensu reprobationis causam, non in voluntatem Dei, sed in hominum peccata prævisa rejiciunt; nos unum laudamus Augustinum, qui lib. III Contra Julianum scribit: « Bonus est Deus, justus est Deus, potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quempiam sine malis meritis damnare, quia justus est (1). »

Ratio demum theologica multiplex est. Ac 1. quidem petitur ex voluntate Dei salvandi omnes, et omnes ad æternam felicitatem perducendi, quantum in ipso est, si homines illud vitio ac malitia sua non impedirent, prout superius ostendimus. Petitur 2. ex divina misericordia et justitia, quæ sunt universæ viæ Domini; ex neutrius enim vi potuit Deus hominem sempiterno exitio devovere absque ipsius culpa: non ex misericordia, ut patet; non ex justitia, quæ poenam non decernit nisi ex culpa. 3. Demum petitur ex ejus agendi ratione in tempore. Deus neminem in tempore damnat, nisi aliqua præcesserit culpa; ergo neque ab æterno ad poenam quempiam prædestinavit, nisi supposita culpa.

Quod autem Deus neminem prædestinaverit ad peccatum, ideoque non sit auctor peccati, et homo libero

(1) Cons. Petav. De Deo, loc. cit. c. II, III et IV; Becanus, Manuale Controv. lib. III, cap. 3, q. 1; Tournely, De Deo, q. XXIII, art. 2, conclus. v.

polleat arbitrio, etiam supposito peccato originali, id a nobis suo loco ostendetur.

DIFFICULTATES.

Obj. Scriptura nullam aliam assignat causam hominum reprobationis præter unam Dei voluntatem. Apostolus enim Rom. IX, 11 et seqq. hæc aperte habet: « Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret), non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui; » tum v. 16: « Igitur non est volentis, neque currentis; sed miserentis est Dei; » ac propterea de Pharaone v. 17, ex nomine ipsius Dei scribit: « Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam; » et clarius adhuc v. 18: « Ergo cuius vult miseretur, et quem vult indurat; » ac demum concludit v. 21, rationem reddens: « An non habet potestatem sigillus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? » Ergo ab una Dei voluntate reprobatio repeti debet.

Resp. D. A. Reprobationis a gratia vocationis ac fidei, C. a gloria N. Scopus enim Apostoli in tota hac epistola est, ostendere vocationem ad gratiam esse prorsus gratuitam, non autem ex præcedentibus meritis, quæ neque in gentilibus, neque in iudeis ulla erant, vel, si quæ erant, mala erant. Hinc, cum omnes pariter sub peccato essent, et egerent gloria Dei, Deus, qui liber omnino est in dispensatione honorum suorum, gentiliū miseris est, et vocavit eos misericorditer; iudeos, generatim saltem, juste reprobavit ob ipsorum incredulitatem; sicut in temporali benedictione et Patriarcharum serie, in pari conditione, prætulit Jacob fratri suo Esau; sicut Pharaonem illum in propria induratione reliquit, Nabuchodonosoris autem miseris est; prout demum ex duobus peccatoribus, qui luto viliores sunt, alterum assumit ad gratiam ex misericordia, alterum relinquit in peccato ex iustitia; ut non gloriatur omnis caro in conspectu Dei.

Ex his duo nobis colligenda sunt. Ac 1. si comparative quærat, cur e duobus peccatoribus, vel solo originali vel etiam actuali peccato infectis, Deus uni majorem exhibeat misericordiam quam alteri,

non aliam esse causam quam Dei voluntatem. Huc spectat illud Apostoli: *O altitudo!* 2. Si seorsum quærat, cur Deus hunc vel illum repellat a iustitia vel gloria, veram causam esse, quia peccator est et impius. Hinc s. Augustinus hanc rationem assignat, cui Deus Esau odio habuerit, lib. I *Ad Simplicianum*, cap. II, scribens: *Deus non odit Esau hominem; sed odit Esau peccatorem.* Sic, ad hoc ut respondeat, cur Deus hujus aut illius non misereatur, hæc habet, *Epist. XV: Quibus Deus misericordiam non impertitur; ut non impertitur, merentur.* Cur Deus induret aliquos, respondet ibid.: *Querimus meritum indurationis, et invenimus.*

Inst. legitur I. Prov. XVI, 4: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum et 2. Sap. XIV, 11: Creaturæ Dei in odium factæ sunt.* Et sane, 3. qui sine baptismo decedunt, ac toti infideles, qui de Christo non audiunt, cur creantur, nisi ut damnentur? ergo.

Resp. ad 1. D. Præsupposito peccato, impius servatur ad diem malum, C. eo non præsupposito N.

Ad 2 pariter D. Ex culpa hominum, C. ex intentione Dei N. Omnes enim Dei creaturæ bonæ sunt; sed si homines iis ad peccandum abutuntur, sibi solis imputare debent, si indidem ruinæ occasionem inveniunt.

Ad 3. Responsio patet ex dictis circa voluntatem Dei salvandi omnes. Nunc addimus cum s. Prospero, in *Responsione ad objectionem tertiam Vincentianam*: « Nemo a Deo ita creatus est, ut pereat; quia alia est causa nascendi, alia pereundi. Ut enim nascantur homines, conditoris est beneficium; ut autem pereant prævaricationis est meritum. »

Huc spectant, quæ acnte observat s. Augustinus in lib. *De vera relig.* cap. XXV, num. 46, de duplici providentiæ ordine, cum privatis nempe individuis, et cum integris nationibus, circa hominum salutem: ex quibus discimus, neminem nisi de seipso conqueri posse, si ab ea excidat: « Quoniam divina providentia, inquit, non solum singulis hominibus quasi privatim, sed universo generi humano tanquam publicæ consulit, quid cum singulis agatur, Deus, qui agit, atque ipsi eum quibus agitur, sciunt; quid autem agatur cum genere humano, per historiam commendari voluit et per prophetiam. »

TRACTATUS DE SS. TRINITATE

Prooemium.

Hactenus de Deo ejusque attributis, sin minus rei amplitudine et gravitate, at pro necessitate et utilitate adolescentium, quibus prælectiones hæc con-

scriptæ sunt, sanè quantum satis est. Tempus jam est, ut gradum animumque convertamus ad augustissimum Trinitatis mysterium, quod est totius, qua

christiani sumus, fidei basis ac fundamentum; quo posito, cetera religionis nostræ mysteria subsistunt; quo sublato, cetera pariter corrumpantur necesse est.

Fidem mysterii hujus totam summam amplexus est auctor symboli, quod Athanasianum dicitur, illis verbis: *Fides autem catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur; neque confundentes personas, neque substantiam separantes; seu, ut canit ecclesia in præfatione de Trinitate, eo reducitur fidei nostræ professio: Ut in personis proprietates, in essentia unitas, et in majestate adoretur æqualitas.*

Quum igitur catholicæ fidei confessio de Trinitate consistat in agnoscenda numerica trium personarum distinctione in una et individua essentia divina, quo fit, ut tres istæ personæ consubstantiales sint et coæquales, ita tamen ut una ab alia procedat, Filius quidem a Patre per æternam generationem, Spiritus Sanctus a Patre et Filio tanquam ab uno principio per simplicem processionem, in tres classes dividi possunt errores, qui huic mysterio adversantur.

Prima est eorum, qui nullam agnoscunt in Deo personarum distinctionem; cujusmodi in ecclesiæ exordio fuerunt sabelliani et omnes surculi, qui ab iis enati sunt.

Alteri eorum est, qui consubstantialitatem et æqualitatem personarum in divinis sustulerunt; quales fuerunt ariani, anomœi et macedoniani, cum suis omnibus variationibus et sectis ab iis profluentibus.

Tertia demum complectitur eos, qui inficiati sunt Spiritum Sanctum a Patre et Filio, tanquam ab uno principio, procedere, ut græci schismatici (1).

Ætate hac nostra omnes hosce errores renovarunt sociniani, seu unitarii, ac demum rationalistæ, qui non agnoscunt in Deo nisi unicam personam, cetera vero omnia respuunt, veluti sanæ rationi contraria, atque a platonis doctrinis exorta commenta.

Ut omnibus his erroribus, quibus funditus evertitur tota christiana religio, catholicam doctrinam, methodo adhibita, opponamus, præmissis necessariis notionibus ad pleniorum dicendorum intelligentiam, 1. generatim adstruemus existentiam et veritatem trium personarum subsistentium in unitate divinæ naturæ, ex fontibus nobis propriis, Scriptura scilicet et traditione, prout eas semper intellexit ecclesia; simulque ostendemus impervium ejusmodi mysterium recte rationi minime adversari. Demum ex demonstrata ac vindicata generali hac veritate, velut per modum corollariorum, singillatim deducemus divinitatem Filii atque Spiritus Sancti 2. Ostendemus juxta easdem regulas, Spiritum Sanctum non minus a Patre quam a Filio procedere. 3. His addemus nonnulla scholia, ad ea uberius explananda, quæ de hoc mysterio auditoribus nostris magis opportuna ac acitu utilia videbuntur, ut eas cognitiones hauriant,

(1) Omnium hæreticorum, qui quoquomodo contra eam fidem de Trinitate peccarunt, historiam exhibet Petavius, *De Trin.* lib. I, cap. 6 et seqq.

quæ conferunt ad pleniorum ejusdem veritatis notitiam. Hæc autem omnia sex omnino capitibus complectemur.

CAPUT I.

DE VOCIBUS, QUÆ IN DISSERENDO DE AUGUSTI TRINITATIS MYSTERIO USURPANTUR.

Recte monuit s. Hilarius: *Ut, quia malignitas, in instinctu diabolicæ fraudulentæ excitata, veritatem rerum per naturæ nomina eludit, nos naturas nominum proferamus* (1). Horum autem nominum seu vocabulorum accurata expositio duobus potissimum commodis inservit, primo quidem dicendorum perspicuitati, deinde vero explanandis questionibus, ex diversa, quæ interdum apud veteres obtinuit, earundem vocum notione ac vi exortis, quibus non semel hæretici abusi sunt.

Quum autem ad duo præcipua capita revocari possint, quæ mysterium, de quo agimus, spectant, unitatem scilicet ac distinctionem; hinc vocabula theologorum usu trita, cum de eo disserunt, bifariam dividuntur, quorum alia afficiunt unitatem divinæ naturæ, et personis tribus sunt communia, alia respiciunt personas seorsum sumptas et eas proprietates, quæ personales vocantur. De utrisque propterea, prout ad rem præsentem pertinet, disserendum.

Ejusmodi igitur vocabula in primis sunt *essentia, natura, substantia, existentia, subsistentia, suppositum* atque *persona*. His accedunt ea quæ spectant ad *origines ac relationes*.

Essentia, quæ ab *esse* nomen habet, est id, quo res quælibet est id quod est. Sic essentia hominis est id, per quod homo homo est. Cum vero in re nihil sit prius eo, per quod res ipsa est id quod est, nihil in re est prius essentia. Tria ad notionem essentia metaphysicæ constituendam concurrunt, 1. ut sit id, quod primum in re concipitur; 2. ut sit eorum omnium, quæ in re sunt, aut ab ea dimanant, radix ac fundamentum, 3. ut sit id, per quod res ipsa ab alia qualibet secernitur; id enim rei cujuslibet est essentia, inquit Petavius, quod in ea primum est, et a quo reliqua deinceps, quæ sunt, derivantur (2). Hinc hominis essentia in eo est, quod sit animal rationale, trianguli, ut tribus angulis ac lateribus constet, etc. (3).

Naturæ vox est a *nascor* (4), adeo ut ejusdem naturæ esse participem, si vocis etymion spectes, tanti valeat, quanti fuisse aliquem parentibus iisdem satum

(1) *De Trin.* lib. II, num. 5.

(2) Cfr. Petav. *De Deo*, lib. I, cap. 6, § 3. Ita etiam philosophi; ut Chr. Wolf, *Philosophia Prima, sive Ontolog.* part. I, sect. 2, cap. 3, § 143 et seqq., edit. Veron. 1736; Fortunatus a Brixia, *Metaph.* part. I, prop. 1, corol. 1; Storchenau, *Ontol.* sect. 2, cap. 2, § 45.

(3) Notandum vero est, cum de Trinitate dissertitur, nomen *essentia* usurpari de *essentia physica*.

(4) Cfr. Eactant. *Divin. Instit.* lib. III, cap. 28, edit. Paris. 1748; S. Th. part. I, q. 29, art. 1, ad 4; Petav. *de Trin.* lib. II, cap. 3 et seqq.